

828.315

LISZTKIVITELÜNK ÉS
AZ ÖRLÉSI FORGALOM.

IRTA :

BACK BERNÁT.

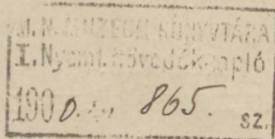
SZEGED,
NYOMATOTT ENGEL LAJOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1900.

~~Techn~~ 81
189

828.215

Sok szó esett utóbb a magyar liszt kivitel és az őrlési forgalom kérdéséről. És sok hamis szó esett róla. Viták folytak a mult hetek alatt napi- és szaklapokban és röpiratokban a fölött, előnyösnek bizonyul-e, vagy hátrányosnak az őrlési forgalom megszüntetése. És a kérdés ellentétes tárgyalásánál, kivált a *Fekete Ignác* dr. és a „Hazánk“ vitájában több oly állítás szerepel, ami kihívja a czáfolatot és amivel szemben sürgős szükség is van a czáfolatra, mert nagy érdekek parancsolják, hogy ebben a kiváló fontossága közgazdasági kérdésben mindenen tisztán és elfogulatlanul lássanak.

Mint vidéki malomiparos mindenekelőtt azon fejtegetésekre teszek észrevételt, melyekben *Fekete* dr. ur a vidéki malmok jelentőségével, illetőleg „jelentéktelenségével“ foglalkozik, megtagadván e fejtegetések szerint a vidéki malmoknak az árképződésre való minden befolyását.

Nézzük meg hát a dolgot közelebbről és köveszük a gabonaértékesítés menetét úgy, amint a valóságban lebonyolódik, kiindulva abból a meg nem változtatható alapelvből, hogy az árképződés kétségtelenül és minden esetben a kínálat és kereslet kölcsönhatása

szerint alakul. Ha tehát bárhol a vidéken búzát kínálnak eladásra, vevőnek jelentkezik arra egyfelől a helyi fogyasztás, a vidéki malom alakjában, másfelől a budapesti fogyasztás, az utóbbi már csak közvetve, a Budapestre dolgozó gabonakereskedő által és végül még az Ausztriába gravitáló kiviteli kereskedő. A vidéki malomtulajdonos e szerint szemben áll az egész budapesti és kiviteli kereslettel és kénytelen mindenkor oly árakat fizetni, nehogy az ő rayonjában termett búzát elvigyék előle, mert amit egyszer e területről elvittek, az az ő céljaira nézve elveszett.

Más a helyzet Budapesten. Mihelyt a közvetítő kereskedő Budapestre szállította a búzát, ezzel a kereslet mechanizmusából teljesen kikapcsolódott annak egyik leghatalmasabb tényezője, a helyi fogyasztás, melyet azért nevezünk és nevezhetünk joggal egyik leghatalmasabb tényezőnek, mert szemben a Budapesten és Ausztriában szükségelt 14—15 millió mázsa búzával a helyi fogyasztás legalább is 16—17 millió mázsa búzát vesz föl.

A Budapesten fekvő búzára tehát már csak két vevő van: Ausztria és a budapesti malmok, vagy tulajdonkép csupán a budapesti malmok, mivel Ausztria szükségletét, amint az utóbbi évek tapasztalásai igazolják, közvetlenül a magyar vidékekről látják el. Ha már most a Budapesten beraktározott buzamennyiség a statisztika szerint jelentékeny, ez kétségtelenül arra

fog hatni, hogy az egyes budapesti malmok vételeik lehető megszorítása által és természetesen minden összebeszélés nélkül, nyomást gyakorolnak az árakra, aminek folytán, más rendezett buzavásár hiányában, az árképződés időlegesen az egész országban befolyásoltathatik, habár egészben és tartósan csak az egész ország fogyasztási kereslete lesz is döntő az árképződésre.

A budapesti malmoknak az árképződés szempontjából való egyedüli jelentősége e szerint nagyon problematikus és ezen semmit sem változtathat e malmok vásárlási képessége (s nem, mint Fekete dr. ur írja: örlőképessége), aminthogy illuzoriussá teszi a tiz budapesti malom vásárlási versenyét a gabonakereskedők sokkal intenzivebb eladási versenyé. A budapesti, mindenesetre *nagyon korlátolt* és gyakran minden más kereslettől elkülönített fogyasztási kereslettel szemben áll a szétszórt és száz meg száz kézből eredő buzakinálat, melynek e szerint szinte föltétlenül meg kell hajolni a budapesti malmok diktátuma előtt!

Ime, ez a valódi „árképző“ jelentősége a budapesti malmoknak, és csodálatos, hogy hangosabban nem jut kifejezésre mezőgazdasági körünkben a gabonakereskedés deczentralizációjára, a vidék hivatott pontjain szervezett gabonavásárok létesítésére irányuló jogosult követelés.

A vidéki malmok szerepe és a mezőgazdaságra való nagy jelentősége azonban nincs kimerítve abban,

hogy leghatalmasabb tényezőit képezik a keresletnek, mert épp oly fontossággal bír, hogy a vidéki malmok leghivatottabb képviselői a liszt-kivitelnek is. Utalhatok itt Smith „a nemzeti jólétről“ írott művének azon igazságára, hogy a föld termékeinek és így magának a földnek értéke annál nagyobb, minél közelebb fekszik a fogyasztás helyéhez, vagyis minél kisebbek a termelés helyétől a fogyasztás helyére való szállítás költségei. És mikor a mi nélkülözhetetlen fogyasztási helyeink egyike a tengerentuli külföld, ahova lisztjeinket Fiumén át szállítjuk, nem volna-e természetes és magától érthető, hogy a gabona, illetőleg az abból örölt liszt a *legrövidebb úton* vitessék Fiumébe? És mi történik e helyett? Egyrészt az, hogy a tulzott fővárosi érdek-képviselőnek torz alakulásaként folyton elodázzák az egész ország érdekében kívánatos és a közvetlenebbül érintett fél ország által évek sora óta hangosan követelt Baja-Bátaszéki áthidalást, mely a Fiumébe vezető utat kétszáz kilométerrel megrövidítené. Másrészt pedig az, hogy az évtizedes szerencsétlen tarifa-politika következtében a gabonát, ahelyett, hogy a termelés helyein: Kikindán, Temesvárt, Aradon stb. megőrölve, Fiumén át közvetlenül exportálták volna, a vidékről elszállították Budapestre és csak ezen több száz kilométeres kerülő úton exportálták Fiumébe. Ennek a kerülőnek jelentékeny szállítási költségeit természetesen a mezőgazdaságnak kellett viselnie.

Ehez járult még a szerencsétlen *őrlési forgalom*, mely mellett a budapesti malmok, a legolcsóbb buzát hozhatván be keverési czélokra, éveken keresztül lehetetlenné tették a vidéki malmok fejlődését. A budapesti malmok tehát éveken át magukhoz ragadták a liszt-kivitelt, rovására a mezőgazdaságnak és az egész országnak, és habár az őrlési forgalom megszüntetése óta és ami ezzel összeesik, az 1900. évi január elsejével egyenlő alapon életbeléptetett kiviteli díjszabás érvénye óta e tekintetben helyes változás történt, a vidéki malmoknak évekig tartó törekvésére lesz szükség, hogy a lisztkivitel egészen visszatereltessek természetes útjaira és csak évek múlva fogja a mezőgazdaság is a vidéki malmok kivitelének gyümölcseit magasabb árak alakjában teljesen élvezhetni.

Biztató jelensége ennek és illetőleg az egyenlő versenyviszonyok folytán a vidéki liszt-kivitelben való előhaladásnak az, hogy már az 1900. júliusi és augusztusi liszt-kivitelben is nőtt valamivel a vidéki malmok részvételének aránya és az ez irányban kétségtelenül még javuló helyzet erőteljesen bizonyítani fog a mellett, minő károk érték a mezőgazdaságot az elmúlt korszak szomorú tapasztalataiban és ennek a bizonyítéknak hatása alatt nem lehet józanul más jelszót elfogadni és érvényesíteni, mint azt, hogy a termelés helyétől a fogyasztás helyére *minden irányban* a legközvetlenebb és legolcsóbb szállításra kell törekedni.

Most pedig áttérek az őrlési forgalom-kérdésére, melyről az itt elmondottak után mint vidéki malomiparos hivatva érzem magamat nyilatkozni.

A liszt kivitel szükségességére nézve mind egyetértenek az érdekelt körök és csak abban különböznek a nézetek, mily uton-módon érhető el a kivitel. A budapesti malmok azt állítják, hogy a liszt kivitel nem képzelhető őrlési forgalom nélkül, ellenben az agrárius körök éppenséggel nem akarják elősmerni az őrlési forgalom jogosultságát és állítják, hogy az leszoritja a belföldi árakat, míg viszont a budapesti malmok ezt az árhanyatlást az őrlési forgalom megszüntetésének következeként jósolják, sőt már adatokkal akarják bizonyítani.

Ezeknek az ellentétes állításoknak érveit a két vitatkozó és szembenálló fél következőleg állítja föl:

A budapesti malmok, a *Fekete* Ignác ur írásaiból érthetőleg azt állítják, hogy az őrlési forgalom teszi lehetővé a finom lisztek kivitelét és ennek folytán, mivel 100 kilogramm 0 liszt előállításához 500 kilogramm buzát kell őrölni, ötször akkora buzamennyiség megőrlése válik lehetővé, mint amennyit az egész kivitt liszt mennyiség tesz. Ha tehát, így szól az okoskodás, a külföldi buza behozatala fokozza is a buzakinálatot, a csupán az őrlési forgalom által lehetséges liszt kivitel folytán a buzakereslet jelentékenyen nagyobb és ez teszi lehetővé, hogy a malmok a buzaárat a világárak paritása fölé tartassák.

Viszont az agrárius körök azt állítják, hogy az őrlési forgalomban behozott buza emeli a kínálatot a nélkül, hogy nagyobb volna a kereslet, ami a buzaárak nyomására vezet.

Vizsgáljuk meg először Fekete úr azon állítását, hogy a kivitel csak az őrlési forgalom mellett tehetőséges, hogy ez által emelhetők a buzaárak a világparitás fölé és hogy az őrlési forgalom megszüntetésével a liszt kivitel csökken és a buzaárak a világárak paritásához képest esnek. Ez utóbbi állításának igazolása czimén Fekete úr a következő számokat közli:

		A 0 sz. Tiszavidéki liszt buza ára ára Budapest		New-Yorkban a decemberi buza jegyzése	
		m.-mázsa K.	50 kg. K.	bush cts.	50 kg. K.
aug. 1.	1899.	28.40	9.—	76 $\frac{1}{2}$	= 6.88
	1900.	25.—	7.75	81 $\frac{5}{8}$	= 7.34
különbség:		— 2.60	— 1.25		+ 0.64
aug. 10.	1899.	28.20	9.—	77	= 6.93
	1900.	25.80	8.—	83 $\frac{1}{8}$	= 7.48
különbség:		— 2.40	— 1.—		+ 0.55
aug. 20.	1899.	28.—	8.90	81 $\frac{1}{8}$	= 7.21
	1900.	25.70	7.90	79 $\frac{1}{2}$	= 7.15
különbség:		— 2.30	— 1.—		— 0.06
szept. 1.	1899.	27.80	8.90	76 $\frac{3}{4}$	= 6.90
	1900.	35.50	7.90	81 $\frac{1}{4}$	= 7.31
különbség:		— 2.30	— 1.—		+ 0.42
szept. 10.	1899.	27.40	8.80	76	= 7.84
	1900.	25.—	7.90	81 $\frac{1}{8}$	= 7.30
különbség:		— 2.40	— 0.90		+ 0.46

És e számokból azt vonja le a jelzett röpirat

szerzője, hogy míg New-Yorkban a buzaárak 50 *kilogrammonként* 42—64 fillérrel emelkedtek, nálunk 90—125 fillérrel csökkentek, a 0 liszt ára pedig 230—260 fillérrel esett. Vagyis a 0 liszt ára az őrlési forgalom megszüntetése folytán sokkal erősebb arányban esett, mint a buza ára és hogy ez lehetőségessé váljon, a malmoknak magasabbra kell szabni a kenyérlisztek árát és így daczára az alacsony buzaáraknak, drága lesz a kenyér.

Olcso buza, drága kenyér!

Ezt a mindenesetre hatásos fölkiáltást hasznosítják az őrlési forgalom visszaállításáért harczolók, de ettől aztán igazán nem komoly dolog megijedni. Legkevésbé nálunk Magyarországon, ahol a közönség még csak kénytelen sem volna elviselni a nagy malmok azon (egyébiránt lehetetlen) kísérletét, hogy önkényesen, azaz a buzaárakkal ellentétesen magasra szabják meg a barnalisztek árát. Mert Magyarországon oly tömege áll fönn az exporttal éppen nem foglalkozó kisebb malmoknak és oly arányu még mindig a vámórlés is, hogy az ezen forgalomban a buzaárakhoz képest fixirozódó kenyérliszt-áraknál magasabban a nagy malmok, még ha szándékuk volna, sem értékesíthetnék a barna lisztjeiket.

De erről nem szólva is, teljesen elűzhető „az olcso buza, drága kenyér“ földézett kísértete, mert az tulajdonképen csak a röpirat szerzőnek egy *számadási tévedésén* alapul. Az itt közölt számcsoportosi-

tásban tudniillik a buzaáraknál 50 kgkint, a lisztnél pedig 100 kgkint mutattatik ki a *különbség*, amit helyesbitvén, arra az egészen normális eredményre jutunk a Fekete ur táblázata alapján, hogy a buzaár 50 kgkint 90—125 fillérrel esett, a 0 liszt pedig, szintén 50 kgkint 115—130 fillérrel.

A valóság e szerint az, hogy nem lesz drága a kenyér és hogy a 0 liszt árát nem a kenyérliszt rovására szállítjuk le, amit egyébiránt igazolnak a Pester Lloyd jegyzéseiből vett következő átlag-adatok :

	Augusztus 1. 1899.	Augusztus 1. 1900.	Szeptember. 1900.
0 sz. liszt	14 frt 80 kr.	25 kor. 60 fill.	26 kor. 40 fill.
5 sz. liszt	12 frt 10 kr.	19 kor. 60 fill.	20 kor. 20 fill.
Különbség	2 frt 70 kr.	6 kor. — fill.	6 kor. 20 fill.

Mint ezek a számok mutatják, ez évben, hasonlítva az előző esztendőhöz és arányosan a 0 liszthez, a kenyérliszt mázsánként 60—80 fillérrel *olcsóbb* lett, ami talán elég alapos czáfolata a Fekete Ignác ur által saját, rosszul alkalmazott adataiból levont helytelen következtetéseknek.

Nézzünk a szemébe már most annak a másik állításnak, mintha a belföldi és külföldi buza-árak mai aránya az őrlési forgalom megszüntetésének volna következménye.

Nézetem szerint legalább is korai dolog, hogy már most konstatálni akarjuk az őrlési forgalom megszüntetésének hatását, de ha Fekete dr. ur számokkal áll elő, szabad legyen ezzel nekem is szembeállítani.

más számadatokat, még pedig abból az időből, mikor az őrlési forgalom a legszebb visszaéléseit üzte :

	szept. 8. 1900.	szept. 23. 1900.	okt. 20. 1896.	decz. 4. 1896.
Budapesti őszi buza cours 50 kilogr.	7.59	7.66	7.73	tavaszi cours 8.15
New-Yorki jegyzés deczemberi buza; bushel pr. 50 kilogr.	80 ³ / ₈ = 7.23	85 ¹ / ₄ = 7.67	85 ³ / ₈ = 7.68	100. = 9.00
Különbség	+ 36	— 1	+ 5	— 85

E számokból tehát kitűnik, hogy 1896-ban is volt a new-yorkival összehasonlítva, a mostaninál még alacsonyabb buzaárunk. És ebből azt látjuk, hogy a mi áraink és a világpiacz árai közötti jelenlegi arány semmikép sem lehet következése az őrlési forgalom megszüntetésének, mivel még sokkal kedvezőtlenebb arány mutatkozott oly esztendőben, mikor a Fekete ur adatai szerint az egész liszt kivitel 92⁰/₁₀₀-a az őrlési forgalom alapján történt. De egyáltalában nem is fedezhetünk föl elfogadható indokot arra, miért gyakorolt volna az őrlési forgalom 1900. július elsején való megszüntetése valamely befolyást a buzaárakra, mikor a liszt kivitel a folyó évi július—augusztus hónapokban nem csökkent és így nem lehet kisebb a buza kereslet, mintha még az őrlési forgalom jegyében volnánk. A buzaáraknak a világpiacz paritásához képest való csökkenése csak *időben* esett össze az őrlési forgalom megszüntetésével anélkül, hogy ezzel okozati összefüggésben állana.

Azt hiszem, hogy ezzel meg vannak ezáfolva a Fekete dr. ur állításai, mert amint az őrlési forgalom megszüntetése egyrészt nem idéz elő áresést, másrészt nem lehetett hatása az őrlési forgalomnak arra sem, hogy buzaárainkat a világparitás fölé emelte volna.

Mindamellett belemegyek a Fekete ur érveléseinek vizsgálatába. Fekete ur kiszámítja, hogy az 1894—1899. években átlag 1 millió mázsa lisztet vittünk ki évenként, ami körülbelül $1\frac{1}{4}$ millió buza-nak felel meg és hogy mivel egy mázsa búzából csak 20—25 kgr. 0 liszt állítható elő, mintegy 6 millió mázsa búzát kellett megőrölni ezen mennyiség 0., 1. és 2. liszt nyérése céljából, vagyis hogy így vált lehetségessé egyáltalában ezen 6 millió mázsa buza felőrlése.

Itt ismét egy kis számítási hiba fordul elő. Ha azt mondja, hogy egy mázsa *buza* megőröltetvén, 20—25 kgr. 0 lisztet ad, ez esetben csak a kivitt egy millió mázsa lisztet szabad 4—5-tel sokszoroznia és nem az $1\frac{1}{4}$ millió buzaértéket. De erről nem szólva is, ez a számvetés két tekintetben hibás. Először is nem csupán a legfinomabb lisztfaj, a 0 számú exportáltatik, hanem kivitetik megfelelő mennyiségű 1. és 2. sz. liszt is. Mivel pedig a normálisan berendezett malmok a 0., 1., 2. sz. lisztekből mintegy 42—45%-ot állítanak elő, alapul véve az 1894—1899. évi, átlag 950,000 mázsa évi lisztkivitelt, ezzel körülbelől $2\frac{1}{4}$ millió mázsa buza megőrlése vált lehetővé és így az

egy millió mázsányi nagyobb külföldi buzakinálattal szemben állana a $2\frac{1}{4}$ millió mázsával megnagyobbodott kereslet. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagynunk egy másik, igen fontos mozzanatot, tudniillik a magyar liszt sajátosságát, mely gazdag sikértartalmánál fogva azon előnyben van, hogy a külföld több országában mint „fényüzési cikk” használtatik. Hiszen oly államokban, mint Franciaország, Németország még a magas, 100 kgr-kint 16 frankos, illetőleg 7 márkás beviteli vám is csak lényegesen korlátozta, de meg nem akadályozta a magyar liszt fogyasztását. És még Angolországban is fényüzési fogyasztás a magyar lisztkonsum egy része és ez mindenkép megmarad, bármily magas beviteli vámokkal kísértik is meg a megszüntetését, amint bebizonyult az 1897—98-ik évi rossz terméskor, amikor áraink magasan a beviteli paritás fölött állottak, t. i. még az egész vám visszatérítése mellett is a világparitás *fölött* mozogtak és mégsem szűnt meg a kivitelünk, csak lényegesen csökkent és majdnem felényire szállott alá.

Ezen az alapon megnyugvással állitható, hogy bármiként alakulnának is a viszonyok, a magyar lisztből még mindig exportálható legalább 4—500,000 mázsa. És ezen a nyomon úgy áll a dolog, hogy az őrlési forgalom könnyebbsége az 1894—1899. években mindössze fél millió mázsa finom liszt többkivitelét eredményezte, aminek előállításához $1\frac{1}{4}$ millió mázsa buza őrltetett, vagyis a buza-kereslet az őrlési forgalom

által kedvezményezett lisztkivitel folytán csak $1\frac{1}{4}$ millió mázsával nőtt, amivel szemben a buza kínálat körülbelől egy millió mázsával szaporodott. Kétségtelenül mutatja ez, hogy a kínálat és kereslet emelése majdnem teljes egyensúlyban állott és így igazán nem érthető, nem is képes megmagyarázni senki, mért emelkedtek volna az őrlési forgalom okozta lisztkivitel folytán a buzaárak!

Egészen másképp alakulna a helyzet, ha az államkormány a málmoknak oly kiviteli kedvezményeket nyújt, melyek lehetővé teszik az eddigi lisztkivitel fönntartását anélkül, hogy idegen buzát kellene behoznunk. Ez kétségtelenül emelné a buza keresletét, még pedig emelné a kínálat ellensúlyozó emelése nélkül, ami aztán valósággal megjavítaná a buzaárainkat és előnyére, javára válnék az egész országnak.

Áttérek most az agrárius körök azon állítására, hogy az őrlési forgalom által a buzaárak csökkentetnek és immár egyszerűen csak utalhatnák az előbb elmondottakra, melyek nyilvánvalóvá teszik, hogy ez az agrárius tétel is tökéletesen tarthatatlan. Mert meg kell jegyeznem mindenekelőtt, hogy az őrlési forgalomnak a buzaárakra való befolyása egyáltalán teljességgel ki van zárva két esetben, ha tudniillik a mi áraink akár az export, akár az import-paritáson állanak. Az első esetben, ha t. i. buzaáraink olyanok, hogy buzánk a világpiaczen a külföldi buzával versenyezhet, egy malomnak sem lehet érdeke buzát impor-

tálni, mivel az még vámmentesen is épp annyiba kerülne, mint a magyar buza. Ha ellenben az import-paritáson vagyunk, ha t. i. a búzánk ára ugy áll, hogy a külföldi buza még vámmal is olcsóbb a magyar búzánál, az esetben okvetlenül vigan importálni fogják a búzát, akár van, akár pedig nincs őrlési forgalom. A harmadik esetre, ami nálunk leggyakoribb, hogy áraink az export- és import-paritás között mozognak, teljesen állanak az előzőleg elmondottak és az árak éppoly kevésbé eshetnek, mint emelkedhetnek.

Az elmondottakból most már, azt hiszem, egész alapossággal és jogosan levonható két következtetés.

Az első az, hogy a mi viszonyaink között az őrlési forgalom által előidézett lisztkivitel nem emelheti az árakat.

A másik az, hogy a lisztkivitel sokkal inkább előidézheti, sőt bizton elő is idézi a buzaáremelő hatást, ha állami kedvezményekkel segítettik elő és ha azok a malmok teljesítik a lisztkivittelt, melyek erre földrajzi fekvésük szerint hivatva vannak, tudniillik ha a kivitel a rendelkezésre álló legrövidebb uton történik.

